

Viering van oudejaarsavond

Sjoerd Vreijman

Iets over oud en nieuw

Heel vroeger kende men in ons land drieërlei nieuwjaar. In de eerste plaats 1 januari of jaarsdag, dat al van oudsher een heidense feestdag was, die met veel drukte, lawaai en overmatig eten en drinken werd gevierd. Deze wijze van feestvieren hinderde ten zeerste de eerste geloofspredikers. Eligius en Bonifacius trokken er hevig tegen ten velde. Om in de toestand verbetering te brengen, liet men het kerkelijke jaar beginnen op 25 december, maar het bleef zonder resultaat. Jaarsdag bleef gevierd op de oude wijze; 25 december was dus de eerste dag van het kerkelijk jaar. Maar bovendien kende men nog het burgerlijk jaar, dat met Pasen begon en in gebruik was aan het Franse en Engelse hof, bij de hertog van Brabant en de graven van Vlaanderen en Holland en de hofstijl heette. De eerste januari was van de drie echter de oudgermaanse feestdag en die dag is gehandhaafd

gebleven sinds Requesens op 16 juni 1575 een bevellschrift uitvaardigde, dat het burgerlijk jaar moest beginnen op 1 januari.

Of de Germanen de nieuwjaarsviering hebben overgenomen van de Romeinen, die de dag herdachten met grote feesten en het geven van geschenken, is niet met zekerheid te zeggen. Stellig is het, dat de nieuwjaarsdag behoorde tot het joelfeest. Joelfeest was het winterfeest der oude Germanen na de kortste dag ter ere van Julvatter, de god van de vrolijkheid. Dit feest duurde van 25 december tot 6 januari. De drie eerste dagen benevens jaarsdag en dertiendag - 6 januari - waren de vijf grootste feestdagen in dat tijdperk. En de gebruiken op oudejaarsavond, oudejaarsnacht en nieuwjaarsdag herinneren sterk aan alle gebruiken van het joelfeest. Het lawaai dat de oude heidenen maakten om de boze demonen te verjagen, vinden we nog terug in het klokluiden en in het schieten en het vuurwerk in oudejaarsnacht. Noemt men het nu een vreugdeschot ter begroeting van het nieuwe jaar, het gebruik gaat terug tot de voor-christelijke tijd.

In het decreet van Eligius wordt ook verboden het bakken van koeken die de vorm van mens of dier hebben. Deze oorspronkelijke offerkoeken vinden we niet zozeer meer terug op nieuwjaar als wel op 5 december. In Groningen worden in deze tijd nog vierkante koeken verkocht, die de naam dragen van oude wijven, dus die in hun naam nog aan het oude offer doen denken. De duivekater in de Zaanstreek herinnert daar ook aan.

Het zingen gedurende de oudejaarsnacht was vroeger een algemene gewoonte. Maar al die gebruiken zijn langzamerhand door kerkeraden en stadsbesturen verboden.

In België en in Brabant en Limburg was het nog gebruik dat de kinderen langs de huizen gingen zingen en geen enkele bakker werd overgeslagen.

Oudejaarsavond is toch ook voor ons een heel bijzondere avond gebleven. Misschien mag je wel tot tien of zelfs wel tot twaalf uur opblijven. Dan is het ook een heel lange avond. En het kan ook een heel gezellige avond worden wanneer iedereen zijn best doet.

Zo hebben vader of moeder 's middags al oliebolle gebakken en allerlei hapjes klaargeemaakt en lezen ze straks misschien een mooi verhaal voor. Zo kunnen jullie zorgen voor wat spelletjes en snoeperijen, die je zelf vooraf kunt maken. Iedereen levert dan zo zijn eigen bijdrage om van de oudejaarsavond een fijne avond te maken.

Sjoerd Vreijman

Spelletjes voor oudejaarsavond

Pot en burel

Dit is een heel oud, maar heel gezellig spel en het gaat als volgt. Ieder krijgt twaalf voorwerpen of snoepjes voor zich. In het midden van de tafel is de pot. Ieder legt drie snoepjes voor zich en hiermee is de eigen 'buurt' gevuld. Nu gooit ieder van de spelers om de beurt met twee dobbelstenen. Bij het gooien van 'zes' moet er één snoepje uit de buurt in de pot. Bij het gooien van 'één' moet er één snoepje in de buurt van de linkerbuurman of buurvrouw. Is je buurt leeg, dan mag je bij de volgende gooibeurt proberen de inhoud van de pot, of van alle buurten te veroveren! Wie nu namelijk 'zes' gooit, krijgt de hele pot. En wie nu één gooit, krijgt de inhoud van alle buurten en is winnaar van deze ronde. De gewonnen snoepjes gaan bij de eigen voorraad en het spel begint opnieuw. We vullen onze buurt dus weer aan tot drie uit onze eigen voorraad.

Dit spel kan voortgang vinden zolang er bij de spelers animo voor is. Is bij een van de spelers de voorraad op, dan kan deze weer worden aangevuld. Deze speler krijgt dan echter een 'strafaantekening'.

Is de groep erg groot, dan verdient het wel aanbeveling dit spel in twee groepen te spelen. In elke groep niet meer dan acht spelers.